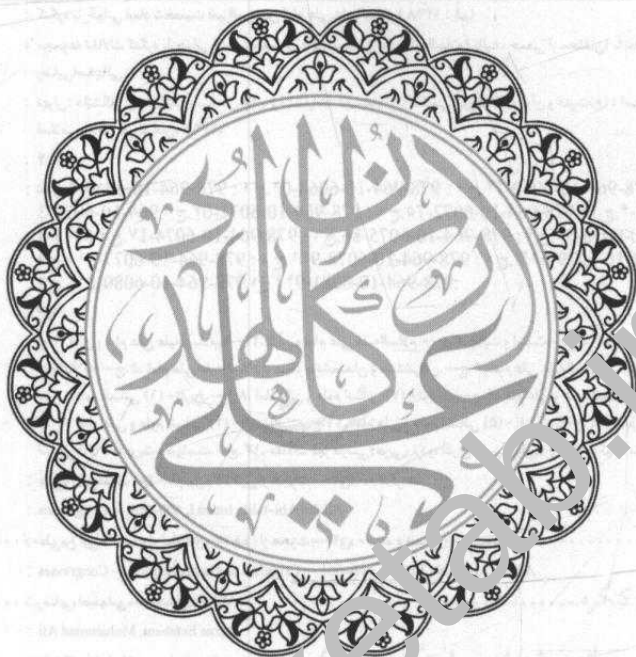

۲۰۷۹۷۸۰

کنگره بازخوا ابعاد شخصی امیرالمؤمنین علی

جلد اول

مجموعه مقالات کنگره بازخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین

امام علی

قرآن و امام علی (۱)

به کوشش جمعی از محققان

فهرست

فهرست	۳
مقدمه دبیر علمی کنگره	۱۵
مقدمه دبیر اجرایی و رئیس شورای سیاست‌گذاری نشریه	۲۵
۱. شخصیت امام علی (علیه السلام) از منظر قرآن کریم	۲۹
چکیده	۳۱
۱- مقدمه	۳۱
۲- پیشینه تحقیق	۳۳
۳- یافته‌ها	۳۴
الف) آیه لیلۃ المیت	۳۴
ب) آیه تبلیغ	۳۵
ج) آیه ولایت	۳۶
د) آیه اطاعت	۳۸
هـ) آیه تطهیر	۳۹
و) آیه مؤت	۳۹
۴- تجزیه و تحلیل یافته‌ها	۴۱
الف) آیه لیلۃ المیت	۴۱
ب) آیه تبلیغ	۴۱

۴۲	ج) آیه ولایت
۴۳	د) آیه اطاعت
۴۴	هـ) آیه تطهیر
۴۴	و) آیه موت
۴۵	نتیجه

۲. شخصیت‌شناسی امیرالمؤمنین (علیه السلام) از دیدگاه قرآن

۵۱	چکیده
۵۱	مقدمه
۵۳	۱. روش تحقیق
۵۳	۲. پیشینه
۵۴	۳. مفهوم‌شناسی
۵۶	۴. شأن نزول
۵۷	۵. دیدگاه‌های رشیدرضا و نقدهای لامه طباطبائی
۵۷	الف) افتخار ابلاغ آیات اول توبه
۵۸	ب. پیام جبرئیل، نفس پیامبر ﷺ
۶۲	ج. امارت حج سال نهم هجری
۶۵	د. امیرالمؤمنین (ع)، مأمور به تبلیغ امری خاص
۶۷	هـ. قابل اعتماد بودن روایت ی
۷۰	و. شیعه حدیث سدی را ناقص نقل کرده؟
۷۱	ز. علی (ع) مظهر شجاعت و ابوبکر مظهر رحمت خداست؟
۷۴	ح. امیرالمؤمنین (ع) فقط خویشاوند پیامبر ﷺ است؟
۷۵	نتیجه

۳. شناخت قرآن از زبان امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه

۸۱	چکیده
۸۲	مقدمه
۸۵	سؤال اصلی
۸۵	سؤالات فرعی

۸۶	مقدمه
۸۷	قرآن‌شناسی حضرت علی علیه السلام ، شناخت قرآن با نهج البلاغه
۸۸	۱. پیشینه
۸۹	الف) سابقه مقالات علمی مجلات
۹۰	ب) سابقه حوزه نشر کتاب
۹۲	ج) روش تحقیق
۹۴	۲. تجربه و تحلیل داده‌های تحقیق
۹۴	الف) خطاهای نهج البلاغه
۹۴	یک - خطبه ۱، فراز ۴۲ و ۴۳
۹۴	یک - خط ۱، فراز ۱
۹۴	سه - خطبه ۱، فراز ۳
۹۵	چهار - خطبه ۳۳، فراز ۱
۹۵	پنج - خطبه ۸۲، فراز ۳۲
۹۵	شش - خطبه ۸۵، فراز ۳-۴
۹۶	هفت - خطبه ۸۶، فراز ۹
۹۶	هشت - خطبه ۸۶، فراز ۱۱
۹۶	نه - خطبه ۸۶، فراز ۱۴
۹۶	ده - خطبه ۸۶، فراز ۱۷
۹۷	یازده - خطبه ۹۰، فراز ۶
۹۷	دوازده - خطبه ۱۰۳، فراز ۱
۹۷	سیزده - خطبه ۱۰۹، فراز ۱۳
۹۸	چهارده - خطبه ۱۲۰، فراز ۵
۹۸	پانزده - خطبه ۱۲۱، فراز ۷
۹۸	شانزده - خطبه ۱۲۵، فراز ۱ تا ۴
۹۹	هفده - خطبه ۱۳۳، فراز ۴
۹۹	هجده - خطبه ۱۳۳، فراز ۱۰-۱۶
۱۰۰	نوزده - خطبه ۱۳۸، فراز ۱
۱۰۰	بیست - خطبه ۱۴۷، فراز ۲ و ۱

۱۰۱	بیست و یک - خطبه ۱۴۷، فراز ۵ - ۱۰
۱۰۱	بیست و دو - خطبه ۱۴۷، فراز ۱۲
۱۰۲	بیست و سه - خطبه ۱۴۷، فراز ۱۵ و ۱۶
۱۰۲	بیست و چهار - خطبه ۱۵۳، فراز ۴
۱۰۲	بیست و پنج - خطبه ۱۵۵، فراز ۱۰ - ۱۲
۱۰۳	بیست و شش - خطبه ۱۵۷، فرازهای ۱ تا ۳
۱۰۳	بیست و هفت - خطبه ۱۶۶، فراز ۱
۱۰۳	بیست و هشت - خطبه ۱۶۸، فراز ۱
۱۰۳	بیست و نه - خطبه ۱۶۸، فراز ۶
۱۰۴	سی - خطبه ۱۷۲، فراز ۱۰
۱۰۴	سی و یک - خطبه ۱۷۵، فرازهای ۷ تا ۱۱
۱۰۵	سی و دو - خطبه ۱۷۹، فراز ۶
۱۰۵	سی و سه - خطبه ۱۸۱، فراز ۲۸
۱۰۵	سی و چهار - خطبه ۱۸۲، فرازهای ۵ و ۶
۱۰۶	سی و پنج - خطبه ۱۸۴ (همام یا متقی)، فراز ۷
۱۰۶	سی و شش - خطبه ۱۸۹ (قاصعه)، فراز ۱۸ - ۲۰
۱۰۸	سی و هفت - خطبه ۲۳۴، فراز ۶۳
۱۰۸	سی و هشت - خطبه ۲۳۴، فراز ۷۰
۱۰۹	ب) نامه‌های نهج البلاغه
۱۰۹	سی و نه - نامه ۳۱، فراز ۱۴
۱۰۹	چهل - نامه ۴۷، فراز ۳
۱۰۹	چهل و یک - نامه ۶۹، فراز ۱
۱۰۹	ج. حکمت‌های نهج البلاغه
۱۰۹	چهل و دو - حکمت ۱۰۱، فراز ۲
۱۰۹	چهل و سه - حکمت ۲۱۹، فراز ۴
۱۱۰	چهل و چهار - حکمت ۳۰۵، فراز ۱
۱۱۰	چهل و پنج - حکمت ۳۶۱، فراز ۱
۱۱۰	چهل و ششم - حکمت ۳۹۱، فراز ۳

..... ۱۱۱	چهل و هفتم: حکمت ۴۲۴، فراز ۴
..... ۱۱۱	نتیجه
..... ۱۱۶	الف. نتایج اساسی پژوهش (اصول و مبانی شناخت قرآن از زبان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه)
..... ۱۱۷	ب. نتایج موضوعی پژوهش
..... ۱۲۳	۴. ترمینولوژی تعامل با قرآن در سیره امام علی (علیه السلام) و معصومین (علیهم السلام)
..... ۱۲۵	چکیده
..... ۱۲۶	۱- کلام پژوهش
..... ۱۲۶	الف) مقدمه
..... ۱۲۶	ب) بیان مسئله
..... ۱۲۸	ج) فرضیه‌های تحقیق
..... ۱۲۸	د) روش تحقیق
..... ۱۲۸	هـ) پیشینه تحقیق
..... ۱۲۹	۲- تعریف مفاهیم و اصطلاحات پژوهش
..... ۱۲۹	الف) مخاطبه
..... ۱۳۱	ب) سیره
..... ۱۳۲	۳- ماهیت و جایگاه مخاطبه با کلام الله
..... ۱۳۲	الف) مخاطبه با کلام الله، مطالبه رسول الله صلی الله علیه و آله
..... ۱۳۳	ب) قرائت ترتیل پیش‌زمینه تحقق مخاطبه با کلام الله در بیان علی علیه السلام
..... ۱۳۴	- قرائت «هذر مه» نقطه مقابل ترتیل
..... ۱۳۵	ج) استتطاق آیات قرآن در بیان امیرالمؤمنین علیه السلام
..... ۱۳۷	د) نظر مراجع شیعه درباره جواز مخاطبه با کلام الله
..... ۱۳۸	۴- سبک‌شناسی مخاطبه با کلام الله در سیره علوی
..... ۱۳۹	الف) مخاطبه کلامی
..... ۱۳۹	یک- مخاطبه با استفاده از عبارات قرآنی
..... ۱۳۹	دو- مخاطبه بدون استفاده از عبارات قرآنی
..... ۱۴۰	ب) مخاطبه غیرکلامی
..... ۱۴۰	یک- حالات امیرالمؤمنین علیه السلام هنگام تلاوت قرآن

۵. مظاهری از مخاطبه با کلام الله در سیره علوی ۱۴۱
- الف) مخاطبه با سوره «تین» ۱۴۱
- ب) مخاطبه با سوره «اعلی» و دیگر سوره‌های مسبحات ۱۴۲
- ج) مخاطبه با آیه «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ» ۱۴۳
- د) مخاطبه با کلام الله در دعا‌های پایان قرانت قرآن ۱۴۳
- نتیجه ۱۴۵
۵. علم امام علی (علیه السلام) به قرآن و چگونگی آن ۱۴۹
- چکیده ۱۵۱
- مقدمه ۱۵۱
۱. چندگانگی تابع علم امام ۱۵۳
۲. نیازمندی به مفسر آگاه ۱۵۴
۳. نیاز به آگاهان از قرآن پس از امیر ۱۵۵
- الف) آگاهان از قرآن چه کسانی هستند ۱۵۷
- ب) ویژگی آگاهی انمه علیه السلام به قرآن ۱۶۰
۵. معارف قرآن و ظهر و بطن آن ۱۶۳
۶. چگونگی آگاهی امام به معارف قرآن ۱۶۵
۷. بازتاب علم امام به قرآن ۱۶۸
- نتیجه ۱۷۰
۶. نقد انحصار امکان فهم قرآن به معصومان (علیهم السلام) با تکیه بر نزوح نبلا ۱۷۵
- چکیده ۱۷۷
- مقدمه ۱۷۷
۱. پیشینه ۱۷۹
۲. دیدگاه‌های دانشمندان در عرصه فهم قرآن ۱۸۱
- الف) عدم امکان فهم قرآن برای غیر معصومین ۱۸۱
- ب) امکان فهم ظاهر قرآن توسط غیر معصومین ۱۸۲
- ج) امکان فهم لایه‌های ظاهری و لایه‌هایی از باطن قرآن ۱۸۳
۳. بررسی دلایل طرفداران دو دیدگاه اول ۱۸۴

الف) عدم وجود دلیل بر جواز تمسک به کلام غیر معصومین در مسائل ضروری دین.....	۱۸۴
ب) براساس روایات متقن، فهم قرآن در انحصار معصومین علیهم السلام است.....	۱۸۶
ج) ابهام در قرآن، مانع فهم صحیح است.....	۱۸۹
د) فهم غیر معصوم از قرآن، مصداق تفسیر به رأی است.....	۱۹۰
هـ) به استناد آیات، در موارد اختلاف، تنها باید به اهل بیت علیهم السلام رجوع کرد.....	۱۹۳
و) پیروی از ظواهر قرآن، اعتماد بر ظن است که افاده علم نمی کند.....	۱۹۵
نتیجه.....	۱۹۹
۷. نسخ قرآن از منظر امام علی (علیه السلام).....	۲۰۳
چکیده.....	۲۰۵
مقدمه.....	۲۰۶
پیشینه تاریخی نسخ در نگار و سی.....	۲۰۶
معنای «نسخ» در لغت و اصطلاح.....	۲۰۸
الف) نسخ در لغت.....	۲۰۸
ب) نسخ در اصطلاح.....	۲۰۹
اهمیت بحث از پدیده «نسخ» در قرآن.....	۲۱۰
اهمیت نسخ در آئینه سخن امام علی علیه السلام	۲۱۱
نتیجه.....	۲۲۳
۸. بررسی شخصیت امام علی (علیه السلام) در آیه مباهله از منظر فقهی.....	۲۲۷
مقدمه.....	۲۳۰
پیشینه.....	۲۳۱
۱. مفهوم شناسی.....	۲۳۲
۲. اشتراکات تفسیری فریقین در تفسیر آیه مباهله.....	۲۳۳
الف) اثبات نبوت.....	۲۳۳
ب) مباهله با نصاری نجران.....	۲۳۳
ج) مصداق آیه اهل بیت و آل لله و بیان فضائل آنان.....	۲۳۳
د) علی علیه السلام مصداق انفسنا.....	۲۳۴
۳. ضرورت بحث از اهل بیت علیهم السلام در سوره آل عمران.....	۲۳۴

۲۳۵	۴. راویان حدیث اهل بیت (ع) در آیه
۲۳۵	الف) ناقلان روایت از ائمه شیعه
۲۳۶	ب) راویان اهل سنت
۲۳۷	روایات اهل سنت
۲۳۸	۵. جایگاه امام علی (ع) در آیه مباحله در تحلیل دانشمندان
۲۴۲	۶. دیدگاه مفسران
۲۴۲	الف) مفسران شیعه
۲۴۳	ب) مفسران اهل سنت
۲۴۵	۷. بررسی شنب در باره مصداق انفسنا
۲۴۸	شبهه روایی آلوس در مصداق آیه
۲۴۸	نقد
۲۴۹	شبهه ادعای جعل احادیث
۲۴۹	پاسخ به شبهه
۲۴۹	شبهه تعبیر جمع و پاسخ آن
۲۵۰	ابن عاشور و شبهه روایی در مصداق آیه
۲۵۱	زمخشری و روایت شعبی
۲۵۳	نتیجه
۲۵۹	۹. تطبیق صراط مستقیم به عنوان محور قرآنی وحدت امت اسلام در سیره ائمه (علیه السلام)
۲۶۲	مقدمه
۲۶۴	پیشینه
۲۶۴	۱. توحید محور اصلی اتحاد
۲۶۶	۲. بررسی قرآنی صراط مستقیم
۲۶۹	۳. تبیین و بررسی محوریت صراط مستقیم
۲۷۳	بررسی یک شبهه فرضی
۲۷۵	نتیجه
۲۷۹	۱۰. بینامتنیت قرآن کریم و نهج البلاغه، راه گشای اختلاف تفاسیر
۲۸۱	چکیده

۲۸۱	مقدمه
۲۸۳	پیشینه
۲۸۳	۱. مفهوم‌شناسی بینامتنی (تناص)
۲۸۵	۲. دو معنای متفاوت از «فَمَا فَوْقَهَا»
۲۸۵	الف. معنای فراتر در جثه
۲۸۶	ب. معنای فراتر در خواری
۲۸۷	ج. هر دو معنا
۲۸۸	۳. تائید قیاسی در نهج البلاغه
۲۸۹	الف. پشه در نهج البلاغه
۲۹۰	ب. پشه و بالاراز آن
۲۹۱	ج. از موجودات رده خون ورچه و پشه، تا موجودات کلان همچون نهنگان و فیلان
۲۹۲	۴. «إِلَى مَا فَوْقَهُمَا» به جای «مَا فَوْقَهُ»
۲۹۲	۵. معانی حرف «فاء»
۲۹۳	الف. «فاء» مبین مراتب تفاوت در صفات
۲۹۴	ب. «فاء» حرف عطف به معنای «إِلَى»
۲۹۴	۶. راه‌یابی به این تناص، مصونیت از اشتباه
۲۹۴	الف. «بزرگ‌تر یا بالاتر از آن دو»
۲۹۵	ب. «إِلَى» به معنی «تَا»
۲۹۷	نتیجه
۳۰۳	۱۱. تحلیل آماری و گونه‌شناسی روایات تفسیری اخلاقی امام علی (علیه‌السلام)
۳۰۵	چکیده
۳۰۵	مقدمه
۳۰۶	پیشینه
۳۰۸	۱. مفهوم‌شناسی
۳۰۸	الف. گونه‌شناسی
۳۰۸	ب. روایت تفسیری
۳۰۹	ج. روایات اخلاقی
۳۰۹	د. فضائل و رذائل

۳۱۰	هـ) فردی و اجتماعی
۳۱۰	۴. شیوه تفسیر تربیتی امام علی (ع)
۳۱۱	الف) گونه‌شناسی مختار در روایات اخلاقی امام علی (ع)
۳۱۲	۵. آمار روایات تفسیری اخلاقی امام علی (ع)
۳۱۴	۶. بسامدی و تحلیل آماری
۳۱۴	الف) آمار روایات اخلاقی امام علی (ع)
	ب) نظر موضوعی بیشترین روایات اخلاقی امام علی (ع) به فضائل فردی اخلاقی و سپس فضائل اجتماعی اختصاص دارد. با دقت در عصر امام می‌توان متوجه شد به چه دلیل امام به مباحث اخلاقی اشاره نمود است
۳۱۴	ج) علت پرداختن امام به مسائل اخلاقی
۳۱۵	د) علت توجه بیشتر فضائل اخلاقی
۳۱۵	هـ) آمار گونه‌های روایات اخلاقی
۳۱۶	۷. بیان نمونه‌ها
۳۱۶	الف) فضائل فردی
۳۲۰	ب) فضائل اجتماعی
۳۲۱	ج) ردائل فردی
۳۲۲	د) ردائل اجتماعی
۳۲۳	نتیجه
	۱۲. بررسی تطبیقی دلالت مصداقی «امام مبین» در سوره یس بر امام علی (ع) (عالم السلام) از منظر فریقین
۳۲۷	
۳۲۹	چکیده
۳۳۰	مقدمه
۳۳۱	پیشینه
۳۳۱	بیان آیه
۳۳۲	مفهوم‌شناسی
۳۳۲	۱. دلالت
۳۳۲	۲. دلالت مصداقی

۳۳۳	۳. امام
۳۳۴	۴. مبین
۳۳۴	۵. امام مبین
۳۳۵	بررسی دلالت مصداقی «امام مبین» در تفاسیر شیعه
۳۳۵	۱. کتاب مبین
۳۳۵	۲. لوح محفوظ
۳۳۸	۳. امیر المؤمنین علی علیه السلام
۳۴۰	۴. اسم الهی
۳۴۱	۵. متن و نمونه
۳۴۱	۶. صحیفه اقبال
۳۴۲	جمع بندی نظرات مفسران شیعه
۳۴۲	بررسی دلالت مصداقی امام مبین در تفسیر اهل سنت
۳۴۲	۱. لوح محفوظ
۳۴۴	۲. کتاب مبین
۳۴۵	۳. ام الكتاب
۳۴۶	۴. صحیفه اعمال
۳۴۶	۵. امام جمع
۳۴۷	۶. قضاء الهی
۳۴۷	۷. اصل عظیم الشأن
۳۴۷	۸. علم الهی
۳۴۸	۹. انسان کامل
۳۴۹	جمع بندی نظرات مفسرین اهل سنت
۳۴۹	اشتراکات تفاسیر شیعه و سنی در مصداق شناسی «امام مبین»
۳۵۰	تمایزات تفاسیر شیعه و سنی در مصداق شناسی امام مبین
۳۵۰	بررسی دلالت مصداقی «امام مبین» در روایات شیعه
۳۵۰	۱. امام علی علیه السلام
۳۵۲	۲. کتاب مبین
۳۵۳	۳. وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

- ۳۵۳ ۴. همه انمه علیه السلام
- ۳۵۴ ۵. صحیفه اعمال
- ۳۵۵ جمع بندی روایات شیعه
- ۳۵۵ بررسی دلالت مصداقی «امام مبین» در روایات اهل سنت
- ۳۵۵ ۱. ام الكتاب
- ۳۵۶ ۲. لوح محفوظ
- ۳۵۶ ۳. حیفه اعمال
- ۳۵۷ ۴. راه ستقیم
- ۳۵۷ جمع بندی روایات اهل سنت
- ۳۵۸ اشتراکات روایات شیعه و سنی در مصداق شناسی «امام مبین»
- ۳۵۸ تمایزات روایات شیعه و سنی در مصداق شناسی «امام مبین»
- ۳۵۸ نتیجه

مقدمه دیر علمی کنگره

درآمد

قال رسول الله ﷺ «مَا نَشَأُ إِلَّا لِأَهْلِ قَعْلِي مَوْلَاهُ»

چهارده قرن قبل، نور اسلام؛ جهان تائید و وحی قرآن قلب پیامبر اسلام ﷺ را منور ساخت و این نور بر قلب یار و همراه، یسان حضرت علی بن ابی طالب ﷺ منعکس گردید و در قالب امامت و ولایت او بر جهان عرضه شد. در قرآن کریم بیش از هفتصد آیه در مورد امام علی ﷺ تفسیر، تأویل و یا تطبیق شده است که پیوند عمیق ایشان را با وحی قرآن نشان می دهد.

امام علی ﷺ نوری الهی است که بعد از پیامبر ﷺ برای هدایت بشر جلوه گر شد و در ابعاد معنوی، علمی و... راه بشر را روشن کرده و او را به سعادت رهنمون می شود.

نهج البلاغه اوست که شیوه های تربیت انسان، روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و... را به صورت کلی و راهبردی (و گاهی به صورت جزئی) بیان کرده است. رهنمودهای امام علی ﷺ به علوم بشری، به ویژه علوم انسانی جهت دهی می کند تا از این طریق هدایت همه جانبه انسان را محقق سازد و از انحرافات جلوه گیری کند که در اثر علم ناقص بشری حاصل می شود؛ همان طور که ولایت باطنی و معنوی امام علی ﷺ و فرزندان معصومش دست انسان ها را می گیرد و در ساحت های مختلف زندگی معنوی راهبری می کند تا انسان به سعادت و کمال نهایی خود برسد.